

תוכן עניינים

Contents

3	מבוא	(1)
4	ידועים בציבור	(2)
6	מעמד הסטטוס בחברה הישראלית	א.
9	התנאים לקבלת סטטוס של ידועים בציבור על פי הפסיקה	ב.
11	חוק הירושה	(3)
11	רקע כללי	א.
11	ירושה על פי דין	ב.
12	סעיף 11 לחוק הירושה – זכות הירושה של בן זוג	ג.
12	סעיף 11(א) לחוק	i.
13	סעיף 11(ב) לחוק	ii.
13	סעיף 11(ג) לחוק	iii.
14	סעיף 55 לחוק הירושה – "מעין צוואה"	ד.
16	בין סעיף 11 לסעיף 55	(4)
17	התנאה על זכות ירושה בצוואה	א.
18	הירושה על פי דין	ב.
19	חשיבותה של צוואה בין ידועים בציבור	ג.
20	מזונות מן העיזבון	ד.
20	מגורים וכלכלה בזמן המעבר	ה.
21	זכות המגורים בדירה	ו.
21	משפט משווה	(5)
21	Spouses ובין Cohabitation	א.
22	תפיסת הידועים בציבור בשיטות המשפט השונות	ב.
24	סיכום ומסקנות	(6)
25	ביבליוגרפיה	(7)

1 מבוא

שאלת המחקר בעבודה זו היא: כיצד הדין המצוי בישראל בכול הנוגע לירושה משפיע על ידועים בציבור (בהעדר צוואה ותוך אבחון ההשפעות השונות שיש לסעיפים 11 ו-55 לחוק הירושה)?

הפרק השני בעבודה יידון במעמדם של הידועים בציבור ובקיומו של משק בית משותף: סקירה היסטורית והגדרת המושג של ידועים בציבור; תנאים להתקיימות מעמד של ידועים בציבור; ההשלכות המשפטיות בהתקיים מעמד של ידוע בציבור: הזכויות החלות על הידועים בציבור בהיבטים שונים (ירושה, מזונות וכד'); הרקע להיווצרותו של מעמד (מושג) הידועים בציבור על פי הדין הישראלי: כיצד ובאילו נסיבות נוצר המעמד הזה ומדוע הוא נדרש על פי הדין והתרבות הישראליים. משק בית משותף: הגדרה על פי הספרות והפסיקה; מהם התנאים להתקיימותו של משק בית משותף; מהן ההשלכות המשפטיות בהתקיים משק בית משותף (עפ"י הפסיקה והספרות): זכויות הידועים בציבור המנהלים משק בית משותף.

הפרק השלישי בעבודה יעסוק בחוק הירושה, וסקירת ההיסטוריה אשר הביאה לחקיקתו. בנוסף, אנתח את סעיפים 11 ו-55 לחוק הירושה: סקירת ההיסטוריה אשר הביאה לחקיקתם (לרבות דברי ההסבר) והשינויים שחלו בניסוחם (ככל חלו) כולל סקירת התנאים הקבועים בסעיפים 11 ו-55 לחוק הירושה אשר בהתקיימותם קמה זכאות לירושה (ולמי);

במסגרת פרק ב' אבצע סקירה לפרשנות הפסיקתית לסעיפים 11 ו-55 לחוק הירושה (לרבות התייחסות הפסיקה לתנאי "לא היה נשוי לאחר").

הפרק הרביעי בעבודה יעסוק בתרחישים אפשריים לגבי אופן חלוקת הרכוש בין ידועים בציבור. האם (ואם כן מהם) קיימים מקורות בדין הישראלי על פיהם יתקיים תרחיש בו הידוע בציבור מקבל מחצית מהרכוש בהתאם לחזקת השיתוף, ומהיתרה מקבל את חלקו בירושה בהתאם לסעיף 55 לחוק הירושה?

אבחן כיצד מתייחס הדין הישראלי לאופן חלוקת הירושה בין הידוע בציבור לבין יורשים אחרים על פי דין (המתח בין סעיף 11 לסעיף 55 לחוק הירושה) והאם הדין הישראלי מתייחס באופן שונה לחלוקת הרכוש במצב בו יש לידועים בציבור ילדים משותפים לעומת הילדים הלא משותפים (בזיקה לסעיף 11 לחוק הירושה)? במסגרת פרק זה אבצע סקירה ביקורתית על אופן חלוקת הירושה בין ילדים משותפים לידועים בציבור לילדים הלא משותפים.

הפרק החמישי בעבודה יעסוק משפט השוואתי לדינים שונים: הגדרת "ידוע בציבור" Cohabitation ו"זוג נשוי" Spouses על פי הדין והספרות האמריקאים. כמו כן, אסקור את התייחסות הדין האמריקאי למעמד הידועים בציבור לעומת מעמד של זוג נשוי.

פרק ה בעבודה הוא פרק הסיכום בו אציג את הממצאים אליהם הגעתי במהלך העבודה ואת מסקנותיי באשר לשאלת המחקר.

(2) ידועים בציבור

תחום דיני המשפחה הוא תחום מורכב ביותר בתוך המכלול המכונה "המשפט הישראלי". בשנת 1995 חוקקה הכנסת את חוק בתי המשפט לענייני משפחה¹. בטרם נחקק חוק זה, היו נוצרים לעתים קרובות מצבים שבהם בני זוג נשואים היו מוצאים עצמם מתדיינים בכמה ערכאות שיפוטיות במקביל, כאשר כל ערכאה דנה בפן שונה של הסכסוך וזאת משום פיצול הסמכויות בין בתי המשפט השונים העוסקים בעניינים שבתוך המשפחה. בית המשפט לענייני משפחה פתר בעיה זו בעצם הפיכתו לגורם המרכזי אשר מטפל בכלל העניינים המתעוררים בין בני זוג ומהווה עבורם כתובת אחת לכל הצדדים בסכסוך. יש לציין כי עדיין ניתן לפנות לבית הדין הרבני מטעמים שונים. בהקשר זה עולה סוגיית מרוץ סמכויות שבין בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים². עם זאת, בכל הנוגע לענייני נישואים או גירושים, בני זוג יהודיים חייבים לעשות זאת דרך בית הדין הרבני ואין אפשרות בחירה.

בתי הדין הרבניים בישראל הם חלק בלתי נפרד ממערכת המשפט בישראל וההבדל בין מוסדות אלו לבתי המשפט הרגילים נעוצה בעובדה שבתי הדין הרבניים פוסקים על ההלכה היהודית ועקרונות המשפט העברי, בשונה מאופן שבו נוהגים שאר בתי המשפט בישראל.

בתי הדין הרבניים, בדומה לבתי המשפט לענייני משפחה, הם סטוטוריים ופועלים בהתאם לנקבע בחוק³. ההבדל המשמעותי ביותר בין מוסדות השיפוט הנ"ל קבוע בסעיף 1 לחוק שיפוט בתי דין רבניים: "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי דין רבניים". במילים אחרות, אין מוסד שיפוטי אחר במדינת ישראל אשר מוסמך לאשר נישואים וגירושים פרט לבתי הדין הרבניים.

בתי הדין הרבניים עוסקים בענייני נישואים על פי ההלכה העברית. המשמעות היא שבני זוג שנישאו שלא "כדת משה וישראל" ולא באופן המשקף את ההלכה העברית, אינם נתפסים כזוג נשוי בפני בתי הדין הרבניים בפרט ובמדינת ישראל בכלל. מחד גיסא, קיימים בתי משפט העוסקים בענייני משפחה והם פועלים על יסודות ליברליים, מערביים וחילוניים. מאידך גיסא, ניצבים בתי הדין הרבניים הדתיים. העליונות המוקנית לבתי הדין הרבניים בכל הנוגע לענייני נישואין וגירושין הופכת את דיני המשפחה בישראל לדתיים יותר מאשר כל תחום אחר במשפט. תפיסת הדין באופן הזה משפיעה על בני זוג שאינם נשואים וחיים יחד בצורה זו למשך תקופה ניכרת מחייהם ומכונים כאמור "ידועים בציבור".

¹ חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995.

² "מרוץ סמכויות" - מונח משפטי שבא לתאר מצב של סכסוך בין שני צדדים אשר יכול לעלות בפני שני מוסדות שיפוט שונים. במצב זה, המוסד הראשון שאליו מובאת התביעה, הוא יהיה המוסד שבו ידונו בסכסוך ולכן לבעלי הדין יש אינטרס למהר ולהגיש תביעה במוסד הנראה להם עדיף מבחינתם. בישראל מתייחס "מרוץ הסמכויות" לתחומים שונים ובהם הכרת אבהות וקביעת מעמד אישי, לרוב הוא מתייחס למחלוקות בין בני זוג הנמצאים בהליך גירושים. מחלוקות אלו יכולות להיות הכרת אבהות, קביעת מעמד אישי וכיוצא בזה. עניינים מסוג זה יכולים להידון בפני בית משפט לענייני משפחה או בפני בית דין רבני.

³ חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953.